

ดัตถิธรรมเนียมต่าง ๆ ภาคที่ ๕

เรื่องรับราชทูตอังกฤษมาครั้งแรก ในรัชกาลที่ ๕

นางวางตรี พระยาไกรเพชรรัตนสงคราม

พิมพ์ในงานปลงศพ

คุณหญิงไกรเพชรรัตนสงคราม (จิตโชติกะพุกกณะ) ต.จ.

๔

มวธก พ.ศ. ๒๔๖๓

TUDC
พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

16/07/2564

คำนำ

นางนางตรี พระยาไกรเพชรรัตนสงคราม ชม ไชยติกะพุกกณะ จะทำ
การปลงศพคุณหญิงไกรเพชรรัตนสงคราม (ชิตไชยติกะพุกกณะ) ต. จ.
มีศรัทธาจะพิมพ์หนังสือเป็นของแจกเนื่องในการกุศลทักษิณานุปทานสัก
เรื่อง ๓ มาขอให้กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร
ช่วยเลือกเรื่องหนังสือในหอพระสมุด ฯ ให้ ขณะนั้นประจวบเวลาซึ่งหอ
พระสมุด ฯ พยายามรับส่งการรับแขกเมือง ครั้งเซอร์ยอนเบาริงเป็น
ราชทูตอังกฤษเข้ามาในรัชกาลที่ ๕ ได้เตรียมไว้หมายความว่าพิมพ์ คิว
เห็นเป็นประโยชน์ในทางความรู้ราชประเพณีแต่ก่อน ได้ให้พระยา
ไกรเพชรรัตนสงครามก็ชอบใจ จึงให้รวมหมายรับสั่งบรรดามีในเรื่อง
นั้น ๓๘ ฉบับ พิมพ์เป็นเรื่องหนังสือในจำพวก “ ลัทธิธรรมนิยม
ต่าง ๆ ” นับเป็นภาคที่ ๘

อธิบายหมายรับสั่งเรื่องรับเซอร์ยอนเบาริง

เมื่อขเถาะ พ.ศ. ๒๓๘๘ เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระ
ราชินีนวคตอเรียพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษทรงแต่งตั้งให้เซอร์ยอนเบาริง เป็น
อรรคราชทูต เชิญพระราชสาส์นแก่เครื่องราชบรรณาการเข้ามาถวาย
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อจะขอทำหนังสือสัญญา ให้
ประเทศอังกฤษกับประเทศสยามมีทางพระราชไมตรีตามประเพณีประเทศ
ที่เป็นอิสริยยศเสมอกันสืบไป

ที่วังอังกฤษก็ไทยได้เริ่มมีไมตรีกันตั้งแต่สมเด็จพระเอกาทศรถ
 ครองกรุงศรีอยุธยา เป็นเวลาแรกทองกฤษณะมาค้าขายถึงเมืองไทย
 ในรัชกาลนั้น แต่นั้นมาพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษพระเจ้าแผ่นดินสยาม
 ก็มีพระราชสาส์นแลส่งราชบรรณาการไปมาถึงกันเนือง ๆ แต่ไม่ปรากฏ
 ว่าไทยเคยแต่งราชทูตแก่ราชสำนักฝ่ายใดไปถึงอีกฝ่ายหนึ่งเหมือนอย่าง
 ฝรั่งเศส พระราชสาส์นแลศกษากษรเสนาบดีทองกฤษณะไทยมาถึงกัน
 เป็นแต่ให้พวกพ่อค้าเป็นผู้เชิญไปมา จนสิ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราช
 ธานี มาถึงสมัยเมืองรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี ในรัชกาลที่ ๑
 ทางประเทศยุโรปกำลังเกิดสงครามระลอกไปเลยน ฝรั่งเศสชาติของกงวล
 ด้วยการสงครามนั้นอยู่ช้านาน จน พ.ศ. ๒๓๕๓ พวกสัมพันธมิตร
 จึงมีไชยชนะฝรั่งเศส แต่นั้นอังกฤษก็มีอำนาจมากจนทางประเทศ
 ตะวันออก แต่อำนาจนั้นยังอยู่ในบริษัอังกฤษซึ่งปกครองประเทศอินเดีย
 รัฐบาลอังกฤษเองยังหาใคร่จะไต่มาเกี่ยวข้องกับทางประเทศตะวันออกนี้ไม่
 เพราะฉนั้นหมอครอเพ็คท์เป็นทูตอังกฤษเข้ามาในรัชกาลที่ ๒ เมื่อ
 พ.ศ. ๒๓๖๓ ก็คือ เฮนรีเบอร์นทูตอังกฤษที่เข้ามาทำหน้าที่สอัสัญญาฉบับ
 แรกที่ไทยทำกับอังกฤษในรัชกาลที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๘ ก็คือ เป็นแต่
 ทูตของผู้สำเร็จราชการอินเดีย หาไทยเป็นราชทูตมาแต่ราชสำนักพระเจ้า
 แผ่นดินอังกฤษไม่ รัฐบาลอังกฤษพึงขยับขยายการทางประเทศตะวัน
 อกเองเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ ตรงในรัชกาลที่ ๓ เริ่มได้เกิดอริวิวาท
 กับประเทศจีนจนเลียบถรยพุ่งกัน อังกฤษมีไชยชนะ จนต้องยอมทำ

หนังสือสัญญาค้าขายกับอังกฤษ แลตั้งขอกเกาะฮ่องกงให้แก่อังกฤษ
 เมื่ออังกฤษมีอาณาเขตรเป็นพื้นทางเมืองจีนแล้ว รัฐบาลอังกฤษจึง
 คัดขยายการค้าขายของอังกฤษให้กว้างขวางออกไปตามประเทศที่ใกล้
 เคียง เมื่อปี พ. ศ. ๒๓๘๓ ลอร์ดพาลเมอสตัน เสนาบดีว่าการต่าง
 ประเทศอังกฤษ ให้เซอร์เจมส์บรูก頓หนังสือเข้ามาถึงเสนาบดีใน
 กรุงเทพฯ จะขอแก้ไขหนังสือสัญญาซึ่งเซอร์เมอรันได้มาทำไว้ให้
 เป็นประโยชน์แก่พ่อค้าอังกฤษยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่หาสำเร็จดังประสงค์
 ไม่ ด้วยเมื่อเซอร์เจมส์บรูก頓เข้ามาเป็นเวลาจวนจะสิ้นรัชกาลที่ ๓ พระ
 ยาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวประชวรอยู่แล้ว ฝ่ายไทยไม่ยอมแก้ไข
 สัญญาให้ตามประสงค์ของรัฐบาลอังกฤษ เซอร์เจมส์บรูก頓ก็ต้องกลับ
 ไป ความมาปรากฏภายหลังว่า เมื่อเซอร์เจมส์บรูก頓ยกงานไปยัง
 รัฐบาลอังกฤษ ๆ มีคำสั่งมาให้กลับมาเมืองไทยอีก แลครั้นให้
 เขาเรือรบในกองทัพของอังกฤษที่เมืองจีนมาด้วย ถ้าไทยไม่ยอมแก้ไข
 หนังสือสัญญา ก็ให้ใช้อำนาจเหมือนที่ได้ทำที่เมืองจีน ให้ไทยยอม
 ทำหนังสือสัญญาตามอังกฤษต้องการให้จงได้ แต่เมื่อคำสั่งนั้นออกมา
 ถึงประจวบเวลาทางเมืองไทยเปลี่ยนรัชกาลใหม่ อังกฤษทราบว่าพระ
 ยาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงศึกษาทราบบทภาษาอังกฤษแลมี
 ราชทัไทยนิยมต่อการที่จะสมาคมกับฝรั่ง เข้าใจว่ารัฐบาลไทยคงจะ
 ไม่ถือคติอย่างจีนเหมือนแต่ก่อน รัฐบาลอังกฤษจึงเปลี่ยนความคิดเดิม
 แต่งให้เซอร์บอนเนอริงเจ้าเมืองฮ่องกงเป็นอรรคราชทูต เชิญพระราช

สำเนาของสมเด็จพระราชชนนีเสด็จสวรรคตโดยเสด็จของราชบรรณาการเข้ามาขอทำหนังสือสัญญาโดยทางไมตรี

การที่เซอร์ยอนเขาริงเข้ามาครั้งนั้น เป็นการสำคัญแก่ฝ่ายไทย ที่อาจจะมีผลกฏารายได้ทั้ง ๒ สถาน คือถ้าหากว่าไทยแข็งขงคงทน ไม่ยอมแก้สัญญา อย่างเมื่อครั้งเซอร์เฮมสวรุกเข้ามา ก็คงเกิดรบกับอังกฤษ แต่ถ้าหากหวาดหวั่นเกรงอำนาจอังกฤษ ยอมแก้สัญญา ด้วยความกลัวเกินไป ก็คงเสียเปรียบในกระบวนสัญญา ก็เป็นผลร้ายเหมือนกัน ทางที่จะได้ผลดีมีแต่ที่จะต้องให้เป็นการปลุกษาหารอกัน โดยปรองคอง ด้วยมีไมตรีจิตต่อกันทั้ง ๒ ฝ่าย เพราะฉะนั้นการรับราชทูตอังกฤษครั้งนั้น จึงเป็นการสำคัญผลกกับทูตที่เคยมาราวก่อน ๆ อยู่อย่าง ๑

อีกประการ ๑ ประเพณีการรับราชทูต ย่อมเป็นการที่เจ้าของเมือง ต้องมีตัววังแต่โบราณมาจนตราขายเท่าทุกวันนี้ ไม่ว่าในประเทศไหน ๆ ด้วยราชทูตถือว่าเป็นผู้มาต่างพระองค์พระเจ้าแผ่นดินของตน ถ้าเจ้าของเมืองไม่รับรองดาประพฤติไม่สมเกียรติยศ ราชทูตก็หาว่าเป็นการประมาทหมิ่นไม่นับถือพระเจ้าแผ่นดิน อาจจะเป็นเหตุให้ถึงหมองหมางทางพระราชไมตรีก็เป็นได้ ดังเช่นเมื่อเซอร์มินกับฝรั่งเศสจะรบกันเมื่อขมะแสง พ.ศ. ๒๔๑๒ มีสมารักต้องการจะให้ปรากฏว่าฝรั่งเศสเป็นฝ่ายก่อการสงครามก่อน แกล้งทำกลอุบายให้ชาวปรากฏไปถึงเมืองปารีสว่า ราชทูตฝรั่งเศสจะไปเฝ้าพระเจ้าวิลเลียมที่ ๑ (ซึ่งภายหลัง

เป็นเยอรมันเฮมเปอเรอ) พระเจ้าวิลเลียมไม่ให้เข้า พงษ์ช้าวปรากฏ
เท่านั้นเกิดโกลาหลในพวกพลเมืองฝรั่งเศส กล่าวหาว่าพระเจ้าวิลเลียม
คหมันฝรั่งเศส จันรัฐบาลตั้งรบกับเยอรมัน เรื่องเกียรติยศของ
ราชทูตจึงเป็นการสำคัญในเรื่องรักษาทางพระราชไมตรีด้วยอีกประการ ๑

เซอร์ยอนเบาริงเข้ามาคราวนี้เป็นราชทูตอังกฤษคนแรกที่จะได้เข้า
มาเมืองไทย เพราะผู้มาก่อน ๆ เช่นหมอครอเพ็คแลเฮนริเยอร์น
เป็นแต่ทูตของขุนนางผู้สำเร็จราชการอินเดีย เซอร์เซมส์บรูกก็เช่นแต่
ผู้ถือหนังสือของเสนาบดีว่าการต่างประเทศทั้งกล่าวมาแล้ว ยังหาเคย
มราชทูตมาจากราชสำนักของพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษไม่ แต่จึงราชทูต
ฝรั่งเศสได้เคยมาเมืองไทยจากราชสำนักประเทศอื่นแต่ก่อนมา เคยมี

ปรากฏแต่เมื่อครั้งพระเจ้าหลุยส์ ๑๔ ทรงแต่งตั้งให้ราชทูตฝรั่งเศสเข้ามา
ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อันล่วงเวลามาได้ถึง ๑๖๗ ปี

แต่หากจะหมายเหตุยังมีอยู่จริงเรื่องใด ความปรากฏในหนังสือซึ่ง

เซอร์ยอนเบาริงกลับไปแต่งเรื่องเมืองไทยว่า เซอร์ยอนเบาริงเข้ามาคราว
นั้นก็ตั้งใจมาว่า ถ้าไทยรับรองเพียงเสมออย่างหมอครอเพ็คแลเฮนริเยอร์น

เบอร์นิกจะถือว่าไม่รับรองให้สัมเกียรติยศ ได้ค้นหาหาเหตุหมายเหตุครั้ง

สมเด็จพระนารายณ์ทรงรับรองราชทูตฝรั่งเศสของพระเจ้าหลุยส์ ๑๔ เติวยอม

มาไว้สำหรับจะคอยว่ากล่าวกับรัฐบาล แต่ข้างฝ่ายไทยในครั้งนั้น พระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคาคการ โดยพระปรีชาญาณเห็นว่า

เซอร์ยอนเบาริงคงจะเกียจให้รับรองให้เกียรติยศสูงกว่าเคยรับทูตฝรั่งเศส
แต่ก่อน เพราะเป็นราชทูตมาแต่ราชสำนัก พระองค์เคยทรงหนังสือ

(๖)

จดหมายเหตเรื่องราชทูตฝรั่งเศสเข้ามาเมื่อครั้งสมเด็จพระนารายณ์ ทรง
 พระราชดำริเห็นลักษณะการตรงกยทเซอร์ยอนเขาริงเข้ามาครั้งนั้น จึง
 โปรดให้จัดการรับเซอร์ยอนเขาริงตามแบบอย่างครั้งสมเด็จพระนารายณ์
 รับราชทูตฝรั่งเศส มีให้ใช้แบบแผนซึ่งเคยถือเป็นตำรารับแขกเมือง
 ในชั้นกรุงรัตนโกสินทร์ กระแสพระราชดำริไปตรงกับความมุ่งหมาย
 ของเซอร์ยอนเขาริงเหมือนอย่างว่ารู้เท่าทันกัน ก็ไม่มีข้อที่จะเกิดเป็น
 ปากเสียงเกียงงอนกันด้วยเรื่องการรับรองราชทูตอังกฤษในครั้งนั้น ถึง
 เซอร์ยอนเขาริงได้ชมไว้ในหนังสือที่แต่งว่า เมื่อราชทูตอังกฤษเข้ามา
 คราวนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรับรองพระราช
 ทานเกียรติยศเหมือนอย่างครั้งราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๕ เข้ามาเฝ้า
 สมเด็จพระนารายณ์ โดยพระราชหฤทัยนิยมในทางพระราชไมตรีที่จะ
 ได้มีกับสมเด็จพระราชินีวิกตอเรียถึงนี้ เรื่องต้นเหตุของหมายรับสั่งซึ่ง
 พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ มีเนื้อความดังแสดงมา.

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาคุณคุณยรรยาคีตภณยานุปัตถาน ซึ่งวางวางหรือ
 พระยาไกรเพชรรัตนสงคราม ได้ช่วยในการปลงศพคุณหญิงชิต
 ผู้ภรรยา แลได้พิมพ์หนังสือเรื่องนี้ให้ได้อ่านกันแพร่หลาย หวังใจว่า
 ท่านทั้งหลายที่ใคร่ขแจกไปคงจะอนุโมทนาด้วยทั่วกัน

ศิริ ๑๖ กรกฎาคม สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

TUDC

๑6/07/2564

วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓

เรื่องรับเซอรัยอนเบาริงราชทูตอังกฤษ

หมายรับสั่งที่ ๑

เรื่องจัดของไปทักทูตที่เมืองสมุทปราการ

ด้วยท่านผู้สำเร็จราชการในกรมท่า^๑ รับพระบรมราชโองการ
 ไล่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า พระยาราชวังสรรค์
 พระยามหาธรรมนิกร พระยาสมุทรธานินทร์^๒ ออกชนมว่า ฅวัน ๓๕ ค่ำ
 ยี่เเกาะยังเป็นฉศก (พ.ศ. ๒๓๘๗) อยุ่เพลาเช้า เห็นกำยั้นไฟมาทอด
 อยุ่นอกสันดอนลำ ๓ จะเป็นกำยั้นทตอังกฤษ ฤาทูตเมืองอเมริกันยังหา
 ใคความชคไม่ โปรดเกล้าฯ ให้จัด น้ำตาล กาแฟ ไบซา กล้วย
 ส้มส่งลงไปให้พระยามนตรีศรีวิวงค์^๓ เตรียมไว้คอยทักทูตที่เมืองสมท
 ปราการตามเขียงอย่างแต่ก่อน ถ้าเป็นกำยั้นทตเป็นแนกจะให้ทกเสีย
 ทเคยวนั้น ให้เจ้าพนักงานพระคลังสินค้าจกกาแพหนัก^๓ .... ให้เจ้า
 พนักงานพระคลังในช่วยจกน้ำตาลทรายขาวหนัก ๕๐ ชั่ง ๓๐ ตำลึง ให้
 เจ้าพนักงานกรมท่าช่วยจกไบซาหีบใหญ่หีบ ๓ ให้พระแก้วพระคลังสวน
 จกมะพร้าวอ่อน ๓๐๐ ทลาย กล้วย ๕๐ เกรอ ส้มโอ ๓๐๐ ผล แล้วให้
 เจ้าพนักงานทงนเรงจกส่งของลงไปส่ง ให้พระยามนตรีศรีวิวงค์ณเมือง
 สมทปราการ แต่ฅวัน ๕๕ ค่ำ เปลาเช้าเป็นการเร็วอย่าให้ขาดใค
 ความรับสั่ง.

๑ ผู้สำเร็จราชการกรมท่าเวลานั้น สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาปฤษฎวงค์อังถิตรา
 บัวแก้ว เจ้าพระยาทิพากรวงค์ยังเป็นเจ้าพระยาผู้ช่วยราชการกรมท่า
 ๒ พระยามนตรีศรีวิวงค์ ชุ่ม บุตรสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาปฤษฎวงค์
 ๓ ในร่างหมายยังไม่ไคลงว่าท่าใด

หมายเหตุ ๒๓

เรื่องจัดสิ่งของ ๆ หลวงไปทั้กทูตอังกฤษที่เรือกลไฟ

ท้าวท่านผู้สำเร็จราชการกรมท่า รัชพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ถ้าขณเชอชอนบรังกทูตอังกฤษเข้ามา
 ทอดอัยทนายอมมุขยจนก ตัวเชอชอนบรังกชนมาพักอัยทตก น้าวักประยร
 วงศาราม ทหารกลาสพักอัยในกำขณไฟนั้น แต่ก่อนเป็นอย่างธรรมเนียม
 ทศมาจากต่างประเทศ เณท์ให้ขณศาล มหาศไทย กลาโหม จิตศตมภ
 เวียนกันเอาสิ่งของไปทั้กแขกเมืองกว่าแขกเมืองจะกลับไป แลเมื่อครั้ง
 แผ่นดินพระบาทสมเด็จพะนั่งเกล้าเจ้าอัยหัว เชอเยมสชรภทูตอังกฤษ
 เข้ามาครั้งนั้น โปรดเกล้าฯ ให้เณทจเงินเจ้าภายเวียนกันเอาสิ่งของ
 ไปทั้กแขกเมือง ครั้งนพระบาทสมเด็จพะจอมเกล้าเจ้าอัยหัวทรงพระราช
 ดำริห์เห็นว่า จะเณทให้เจ้าภายเวียนกันเอาสิ่งของไปทั้กเหมือนอย่าง
 เมื่อครั้งเชอเยมสชรภนั้น ก็เป็นทเยยคเยยนเจ้าภายอกรไป จึง
 โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานพระคลังมหาศมยัต เยยเงินหลวงออกขอ
 สิ่งของไปพระราชทานทตครั้งน เพื่อจะให้เฉลิมพระเกียรติยศแก่นานา
 ประเทศ เมื่อกำขณไฟ กำขณรบ ๒ ลำยังอัยนออกสันคอน แลเข้า
 อัยเมืองสมทปรการ ก็โปรดให้เจ้าพนักงานชอของสิ่งแขกเมืองมิให้
 ออชยาก เทยวนกำขณไฟชนมาทอดอัยทอมมุขยจนกแล้ว ให้เจ้า
 พนักงานพระคลังมหาศมยัตจชอ สกร เยย โก เยยคณนี้แลไม่มีต่าง ๆ
 เกรอชกยเข้าพอสสมควร ไปทั้กแขกเมืองทกำขณไฟ แต่ณวัน ๑๗๕ คำไป

แล้วเว้น ๓ วันมาทักครั้งหนึ่งกว่าแขกเมืองจะกลับไป แลสิ่งของที่พะเอา
 ไปทักนั้นครั้นจะกำหนดมามากแลนอภัยก็มีได้ พระยาราชาภักดี ก็ทรง
 พระมหากรุณาชยเลี้ยงเป็นอดิบดีผู้ใหญ่มีสคิขญญาอยู่แล้ว ให้รักไปทัก
 ให้สมควรกับการเถิด เมื่อพะเอาของไปทักทุกครั้งไว้ให้บอกขานูชิต่อ
 พระสุธรรมไมตรีให้รู้ด้วยจงทุกครั้ง จะไต่จกตามพนักงานนำเอาสิ่งของ
 ไปส่งที่กำนัน

อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการเอาไปจ่ายให้แขกเมืองใช้ทักหลวง
 นำวิกประยรวงศารามพอสมควรอย่าให้แขกเมืองขัดสน เมื่อพะเอาไป
 จ่ายครั้งไร ก็ให้บอกขานูชิต่อพระสุธรรมไมตรีให้รู้ด้วยจงทุกครั้ง
 ตามรับสั่ง

• เข้าใจว่า พระยาราชาภักดี ช่าง คัมภีร์สกุลเทพหัสดิน ณกรุงเทพ

ตำนานหอสมุด

หมายเหตุ

เรื่องพระราชทานเบบเลี้ยงทูต

ด้วยท่านผู้สำเร็จราชการกรมท่า รัชพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า เจ้าแผ่นดินอังกฤษเมืองวิลาศ แต่ง
 ให้เซอชอนบริงเจ้าเมืองชองกงผู้สำเร็จราชการในเมืองจีน เป็นทูตเข้ามา
 ลำดับทางพระราชไมตรีกรุงเทพฯ ก็อังกฤษให้ยิ่งชนกว่าแต่ก่อน ยศ
 เซอชอนบริงขึ้นมาพักอยู่ที่ตึกหลวงหน้าวัดประยุรวงศารามแล้ว แต่ก่อนเป็น
 อย่างธรรมเนียมเก่าทุกมาแต่ต่างประเทศ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงาน
 จัดเอาเงินหลวงไปพระราชทานทูตเป็นค่าเบี้ยเข้าของกินเสมอทุกเดือนกว่า
 ทูตจะกลับไป แลเมื่อเซอชอนบริงเข้ามาครั้งแผ่นดินพระบาท
 สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ก็โปรดพระราชทานเงินหลวงเป็นค่า
 เบี้ยเข้าของกินเดือนละ ๓ ซึ่ง ด้วยครั้งนั้นเซอชอนบริงหาได้เอากำปั่น
 ขึ้นมาณกรุงเทพฯ ไม่ ครั้งนั้นโปรดให้เซอชอนบริงเอากำปั่นขึ้นมา
 ณกรุงเทพฯ มีอังกฤษนายไพร่ขึ้นมาด้วยมาก โปรดให้เอาเงินหลวง
 พระราชทานเซอชอนบริงเพิ่มชนอีกเป็นเงิน ๕ ซึ่งเสมอทุกเดือนกว่าจะกลับ
 ไปนั้น ให้เจ้าพนักงานพระคลังวิเศษไปเบิกต่อเจ้าพนักงานชาวพระคลัง
 มหาสมบัติไปพระราชทานเซอชอนบริงกำหนดเดือนละครั้ง ตั้งแต่เดือน
 เดือน ๕ ปีเถาะยังเป็นฉศกไปจนเสมอจนทุกเดือนกว่าแขกเมืองจะกลับไป
 เมื่อจะเอาเงินไปพระราชทานแขกเมืองนั้นให้บอกขานูชิตต่อพระสุธรรมไมตรี
 ให้รู้ด้วยทุกครั้ง

๕

อนึ่งให้เจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติจ่ายเงินให้ชาวพระคลังวิเศษ
ไปพระราชทานทุกเดือนละ ๕ ชั่ง ตั้งแต่เดือนเดือน ๕ บัดนี้ไปจนจน
ไปเสมอทุกเดือนกว่าที่ควรกลับไปอย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง.

สำนักหอสมุด

หมายรับสั่งที่ ๕

ให้จุดไฟรายทางราชทูตเข้าเฝ้า^๗

ด้วยมีนงชาย รัยพระบรมราชโองการใส่เกล้า ๆ ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งว่า ฅวัน ๖๗๕ ค่ำ เพลาค่ำ แยกเมืองระเข้
มาเฝ้า^๗ นั้น โปรดเกล้า ๆ ให้จุดตะเกียงช่องโบายเสมาประตูพิมานไชยศรี
๕๕ ตะเกียง โคมแขวนทิมสงฆ์ ๖ โคม^๗ นั้น ให้ชาวพระคลังราชการ
จ่ายน้ำมันมะพร้าวให้แก่ชนหม่นวังนอก ๓๐ ทนาน ให้เร่งจ่ายให้แต่
ฅวัน ๖๗๕ ค่ำ เพลาบ่าย อย่าให้ขาดไต่ตามรับสั่ง.

๑. เชอชวนเบาริงได้เข้าเฝ้าเป็นส่วนพระองค์ก่อน แล้วจึงเสด็จออกมารับเต็มยศที่หลัง

หมายรับสั่งที่ ๕

หมายกำหนดการเสด็จออกมารับแขกเมือง

ด้วยท่านเจ้าพระยาผู้สำเร็จราชการกรมท่า รัชพระบรมราชโองการ
 ไล่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า เจ้าวกตอเรียเจ้าเมือง
 วิลาค ซึ่งเป็นใหญ่ในชาติอังกฤษ แต่งให้เซอชอนบริงเจ้าเมืองฮ่องกง
 ผู้สำเร็จราชการเมืองจีน เป็นทูตเข้ามาล้าต๋มทางพระราชไมตรีซึ่งอังกฤษ
 กับไทยได้รักใคร่กันมาแต่ก่อนให้ยังชน แล้วให้เซอชอนบริงทำหนังสือ
 สัญญาเสียใหม่ให้คักวักกันทั้งฝ่ายไทยแลฝ่ายอังกฤษนั้น กำหนด
 เซอชอนบริงจะโตเขาเผาตุลลของอุลพระบาทในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
 ณวัน ๑๕ ค่ำ ยี่เภาะยังเป็นฉศก เพลาเข้าเสด็จออกมารับแขกเมืองอย่าง
 แขกเมืองประเทศใหญ่นั้น ให้มหาดไทย กลาโหม กรมพระสัสดี
 ทนายบอกเจ้าพนักงานแลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหาร พลเรือน
 ในพระบรมมหาราชวังจงทักพนักงาน เมื่อนั้นแขกเมืองเขาเผานั้นให้
 นั่งสมบัตกลาย ไล่เสื่อเข็มชายชนใน เสื่อครยขาวชนนอก
 อนึ่งให้ชาวทกรมวัง แต่งทริบเสด็จบนพระที่นั่งบษบกลาลามหา
 จักรพรรดิพิมานแห่ง ๑ ที่โรงพระวิสุตวรรตณกรินแห่งหนึ่ง ๑ แต่งทแล้ว
 ให้เชิญพระเกาอิหม่ทองคำ แลทจะตงพานพระชนหมากเครื่องราชบริ โภค
 ตงทวยแห่ง ๑

อนึ่งให้ชาวพระคลังพิมานอากาศ เอาพรมใหญ่ที่ใหม่งามดีไปอยู่
 ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยแห่ง ๑ ทักมคายไว้กลองแห่ง ๑ แล้วให้จ่าย
 พรมให้เจ้าศาลายศาลาลูกชนในฝ่ายขวาที่พักแขกเมือง

อนึ่งให้เจ้าศาลายมพร้อมต่อชาวพระคลังพิมานอากาศไปอยู่ที่ศาลาลูก
ขุนฝ่ายกลาโหมแห่งหนึ่ง

อนึ่งให้กรมท่าจกเกาฮไปตั้งให้ฝรั่งนั่งที่ศาลาลูกขุนฝ่ายกลาโหม
ให้พอ

อนึ่งให้มหาดเล็กพนักงานนำร้อน จกเครื่องน้ำชา กาแฟ ไป
คอยเลี้ยงแขกเมืองณศาลา

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมบัติ เอาพานทองสองชั้นเข้าไปตั้งไว้
ในพระที่นั่ง คอยรับหนังสือที่เซอยอนบริงจะตลเกล้าฯ ถวาย

อนึ่งให้ชาวพระอภัยมย์ จกเครื่องเจ๊กชั้น ๒ เครื่องห้าชั้น ๓๐
เครื่องผสมสาย ๔ หักทองขวางเข้าไปตั้งในพระที่นั่ง

อนึ่งให้กรมแสงใน กรมแสงต้น จกพระแสงทวน พระแสงยื่น
ให้ก้านลเฉื่อยเข้าไปในพระที่นั่ง แล้วให้จกพระแสงหอก พระแสงทวน
พระแสงง้าวส่งให้มหาดเล็กตามอย่างแต่ก่อน

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภาษา จกพระมหาพิไชยมงกุฏ จกพานพระ
ภาษาแลพระกลตลเฉื่อยเข้าไปตั้งในพระที่นั่ง

อนึ่งให้พระนรินทรเส็น พระศรีสหเทพ พันพคุณอนุราช พันเทพราช
เกณฑ์พระหลวงขุนหมื่นนั่งที่มทนายกรมวัง ๓๕๐ คน นั่งที่มสังฆ ๕๐ คน
นั่ง (ศาลา) ลูกขุนซ้าย ๘๐ คน นั่ง (ศาลา) ลูกขุนขวา ๘๐ คน นั่ง
ที่มคคหน้าพระมหาปราสาท ๖๐ คน นั่งที่มทนายชั้นใน ๓ ที่ม ๓๐๐ คน เกณฑ์
ไพร่ยืนสองฟากถนนนอกประตูพิมานไชยศรีถนเครื่องอาวุธต่าง ๆ ถือ
กายสองมือ ๓๒๐ คน ถือกายเขน ๓๒๐ คน ถือกายทิง ๓๒๐ คน ถือง้าว

๓๒๐ คน ถือนคร ๓๒๐ คน ถือนครระบอง ๓๒๐ คน ถือนครทอนทอง ๓๒๐ คน
 ถือนครทางใต้ ๓๒๐ คน ถือนครหอกู้ ๓๒๐ คน ถือนครเสไลห์ ๓๒๐ คน ถือนคร
 ทวนเงิน ๓๒๐ คน ถือนครย่นหลังมา ๓๒๐ คน ถือนครกายเขลย ๓๒๐ คน ถือนคร
 กายโลห์ ๓๒๐ คน ถือนครกายกระเหียง ๓๒๐ คน รัชชาพระองค์ถือนครของ
 ปราย ๓๐๐ คน ถือนครย่นปลายหอกฤทธาประศ ๓๐๐ คน เกณฑาทิศถือนคร
 รางแกง ๒๐๐ คน ถือนครระบองกลอง ๑๖ คน ถือนครแสหวาย ๕ คน ถือนคร
 ทางมา ๕ คน ถือนครนซิงเกล็ด ๒ คน ถือนครโคะกลวยโคะออย ๕ คน

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเศษ ง่ายผ้าขาวเทศให้ ๕ ตำรวทำเพดาน
 ปร้าพระยาข้างพระยาม้า

อนึ่งให้หลวงมหามณฑลยกรกรมแสงสรรพยทศ ๑๓ เครื่องทาว
 เครื่องกคน เครื่องถมขค ลูกกลุ่สำหรับช่างพระที่นั่ง ๑๓ ประตยช่างพระที่นั่ง
 ให้งามค

อนึ่งให้กรมม้า ๑๓ เครื่องม้าพระที่นั่ง ลูกม้าพระที่นั่งประตยให้
 งามค แล้วให้กรมช่าง กรมม้า ๑๓ พระยาช่าง พระยาม้ามาผูกขน
 ตามทแต่งไวเหมือนอย่างทุกคร้ง

อนึ่งให้กรมแสงในซ้าย กรมแสงสรรพยทศ ๑๓ เลือหมวก
 คลังวิเศษ ง่ายเครื่องอาวธ ๑๕ อย่าง ๆ ละ ๑๒๐ เลือหมวก กางเกง
 เกยวลาบให้แกผู้ตองเกณฑทให้ครบจำนวน

อนึ่งให้ขนมมหาสิทธิโวหาร ขุนอักษระประเสริฐ กรมพระอาลักษณ
 ทูลเบิกแขกเมือง เมื่อทรงพระราชปฏิสันฐาร ๓ คร้งแล้ว ให้
 อาลักษณกราบทูลสืบคำแขกเมืองต่อไป

อนึ่งให้เจ้าพระยาแลพระยา ฝ่ายทหาร พลเรือน เอาพานทอง
โต๊ะทอง ฉากทองเครื่องยศสิ่งของซึ่งได้รบพระราชทานเข้าไปตั้งกันใน
ทศเสาคำตำแหน่งจงทุกคน

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมบัติ เอาเจียดทอง เจียดถม เข้าไปตั้ง
ให้ขุนนางตามตำแหน่ง แล้วให้เอากะโถนถมตะทอง ขันน้ำถมตะทอง
เข้าไปตั้งให้แขกเมืองในทศเสาคำ ๒ สำรับ

อนึ่งให้ขุนนางจีน ขุนนางแขก ขุนนางฝรั่ง ขุนนางพม่า ขุนนาง
ทวาย ขุนนางมอญ ขุนนางลาว แต่งตัวตามเพศของตัวให้เข้ามา
พร้อมกันในทศเสาคำ

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเศษ คอยรับเครื่องราชบรรณาการเข้าไปตั้ง
ทูลเกล้า ฯ ถวายตามอย่างแต่ก่อน

อนึ่งเมื่อเสด็จออกให้มหาดเล็กตกรับสัญญาณ แล้วให้ตัว ๔ ขาววัง
ชักม่านสองไข แล้วให้ชาวนาฬิกาประ โคมมโหรีทักขณเมื่อเสด็จออก
แล้วให้หลวงราชมานชคอกไม้ทองเป็นสัญญาณ ให้ห้ามประ โคมกลอง
ชนะ แตรสังข์ เมื่อเสด็จออกเสด็จขันทง ๒ ครั้ง

อนึ่งให้นายประภาษมณฑลเกียรติวงษ์ นายเสถียรรักษาปลัด
วังขวาออกไปรับแขกเมือง แล้วให้หลวงราชฤทธานนท์ หลวงนนทเสน
กับล่ามพนักงานนำแขกเมืองเดินเป็นคู่ ๆ กันเข้าประตูพิมานไชยศรี แล้ว
ให้นำเข้าไปในพระทวารพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ครั้นถึงหน้าพระที่นั่ง
บุษบกมาลาตามหาจักรพรรดิพิมานในทศเสาคำแล้ว ให้กราบถวายบังคม ๓ ครั้ง

อนึ่งให้ขุนทินบรรณาการ ขุนธำรงกำนัล ตั้งหมากเวียนให้แขกเมือง
รับพระราชทาน แล้วให้ตำรวจนำ ตำรวจวังคอยห้ามปาก ห้ามเสียง
ห้ามส่ง ห้ามคำตักนำตามอย่างแต่ก่อน

อนึ่งถ้าเสด็จขึ้นแล้ว ให้ข้าราชการแลแขกเมืองกราบถวายบังคม
ให้ชาววังชักม่านสองไขยึกเสีย ถ้าแขกเมืองยังไม่ลุกจากที่ให้
ข้าราชการนั่งสงขยอยู่ อย่าให้ลุกเดินไปเดินมาเป็นอันขาดทีเดียว ถ้า
แขกเมืองกราบถวายบังคมลุกจากที่แล้ว ให้หลวงราชฤทธธานนท์ หลวง
นนทเสน จักคนถือกระบองทอง ๔๐ คน ถือกระบองฝักหนึ่ง ๒ คน ยืน
ที่ในหว่างประตู ๒ ชั้น ให้เบิกกระบองทอง เบิกกระบองฝักหนึ่ง ต่อกกรม
แสงใน แล้วให้ชนหมื่นคุมไพร่ข้างละคน แล้วล้ามพนักงานนำแขกเมือง
ออกมาพักอยู่ที่ทิมคาศาววังชั้นในก่อน ให้ชนนางออกไปสิ้นแล้ว
จะเสด็จออกพระที่นั่งศิลาภิรมย์ ไปประทับที่โรงพระวิสุทธรัตนกรนิพนธ์
ให้ชาวพระราชยานเชิญพระที่นั่งทองคำคอยเสด็จที่เกย

อนึ่งให้เจ้าพนักงานอภิรมย์ พนักงานราชยาน จักแควมเกาออก
จักสี่ประทน แล้วจักแควตามอย่างธรรมเนียมชนนางไทยชั้นนี้ ๓๓ แคว
ใหม่สี่ประทนคนห้ามให้ครบลงไปเตรียมคอยรับที่ประตูท่าพระ

อนึ่งให้มหาดเล็กรับพานพระชั้นหมากต่อท่านพนักงานข้างในเชิญ
ไปตั้งที่พระที่นั่ง แล้วเชิญไปตั้งที่โรงพระวิสุทธรัตนกรนิพนธ์ด้วย

อนึ่งให้กรมพระสัสดีขวา หมายบอกเจ้ากรม ปลัดกรม ให้ทูล
พระเจ้าพยาเชอ กรมสุมเด็จพระเทศาภิกร ๑ กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ ๑
กรมหลวงภูวนศรณรินทรฤทธิ ๑ กรมหลวงมหิศวรินทรามเรศ ๑

รวม ๕ พระองค์ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วัชรินทร์ ๓
 กรมขุนสรรพศิลป์ปรีชา ๓ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท ๓ กรมขุน
 สติยศสถาพร ๓ กรมหมื่นถาวรรักษ์ ๓ กรมหมื่นอลงกฎกิจปรีชา ๓
 กรมหมื่นวรศักราชพิศาล ๓ กรมหมื่นภูยาตบวรวิทย์ ๓ กรมหมื่น
 วรจักรธรรมาภาพ ๓ สมเด็จพระเจ้าพามหามาลา ๓ รวม ๓๐ พระองค์
 พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นเชษฐาธิเบนทร์ ๓ กรมหมื่นอมเรนทร
 บดินทร์ ๓ กรมหมื่นภมรินทร์ภักดี ๓ กรมหมื่นราชสีหวิกรม ๓
 กรมหมื่นออกมตลภษณสมยศ ๓ กรมหมื่นออกมรัตนราช ๓ กรมหมื่น
 ภูยศิราชฤทธิไทย ๓ รวม ๗ พระองค์ พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่น
 มเหศวรศิววิลาศ ๓ พระองค์เจ้าสุประคิยัฐ ๓ รวม ๒ พระองค์ รวม
 ทรงสน ๒๓ พระองค์ ให้แต่งพระองค์มาทรงเขียนทองพนัส ฉลอง
 พระองค์อย่างน้อยข้างใน ครบทรงตั้งข้างนอก แล้วให้เอาพานหมาก
 เสวย พระเต้า บ้วนพระโอษฐ์น้อย เข้าไปตั้งในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
 เหมือนครั้งเสด็จออกแขกเมืองครั้งก่อน แล้วให้เชิญเสด็จเข้ามาให้
 พร้อมกันจงทุกพระองค์ แต่ฉวัน ๒ ๓ ๕ คำ เพลาเข้า
 ให้เจ้าพนักงานเตรียมให้พร้อมตามกำหนด ถ้าชกขวางสงไสย
 ทชอใหม่ให้ ไปเฝ้าทูลถามสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าพามหามาลา
 ก่อน ให้เจ้าพนักงานเตรียมการให้พร้อม จะกำหนดเมื่อไรให้ไป
 ฟังศกศาลาลูกขนางทุกพนักงานตามรับสั่ง.

หมายเหตุที่ ๒

เรื่องจ่ายเลขเข้ากระบวนตั้งรับแขกเมือง

ด้วยท่านเจ้าพระยาผู้สำเร็จราชการกรมท่า รัชพระบรมราช
โองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่ากำหนดแขก
เมืองจะเข้าเฝ้าทูลละอองฯ ณ วัน ๒๖ ๕ ค่ำ ยี่เภาะยังเป็นฉศก เพลาเข้า
ซึ่งส่งไปแต่ก่อนว่าให้จ่ายเลขให้กรมช่าง ถัดแต่หว่าย ๔ คน ถัดแต่
หางม้า ๔ คน ถัดกระของกลอง ๓๒ คน จ่ายให้อภิรมย์ถอกกรรชิง
เกล็ด ๒ คน จ่ายให้ราชมันถอโต๊ะถกล้วยโต๊ะอ้อย ๕ คน รวม ๓๓ คน
ยังหาพอไม่นั้น ให้พันพุมอนราช พันเทพราช จ่ายเลขเพิ่มขนอกให้
แก่กรมช่าง ถัดแต่หว่าย ๘ คน ถัดแต่หางม้า ๒ คน ถัดกระของ
กลอง ๓๔ คน ให้แก่อภิรมย์ถอกกรรชิงเกล็ด ๓๐ คน ให้แก่ราชมัน
ถอเครื่องยศถกล้วย อ้อย หญา หมอน้ำ ๓๘ คน รวม ๕๓ คน ให้เร่ง
จ่ายแต่ณวัน ๒๖ ๕ ค่ำ เพลาย้ายให้ทันกำหนด จะได้เข้าไปคอยเตรียม
รับแขกเมืองณวัน ๒๖ ๕ ค่ำ เพลาเข้า

อนึ่งให้กรมช่างรับเลขต่อพันพุมอนราช พันเทพราช รวม ๒๔ คน
แล้วให้แยกแต่หว่าย ๘ แล้หางม้า ๒ กระของกลอง ๓๔ มงคลแดง คือ
คลังแสงสรรพยทอ แล้วให้แยกกางเกงรทอกรั้ง เกยวตายต่อ
ชาวพระคลังเสอหมวก มานั่งห่มคอยเตรียมรับแขกเมืองณโรงช่าง
ณวัน ๒๖ ๕ ค่ำ เพลาเข้าให้ทันกำหนด

อนึ่งให้อภิรมย์จกกรรชงเกล็ดอีก ๓๐ คน ให้รับเลขต่อพันพม
อนราช พันเทพราช ๓๐ คนนุ่งกางเกงยก ใส่เสื้อมีครุมาคอยเตรียม
รับแขกเมืองณโรงช้างให้ทนกำหนด

อนึ่งให้ราชมนตรีกรมวังรับเลขต่อพันพมอนราช พันเทพราช ๓๘ คน
ให้เบิกกางเกงรวทองรัง เกยวลาบ ต่อชาวคลังเสื้อหมวก แล้วให้รับ
โต๊ะเงินใส่กล้วย ๓ ใส่อ้อย ๓ ใส่หญ้า ๓ โต๊ะทองขาวใส่กล้วย ๓
อ้อย ๓ หญ้า ๓ รวม ๓๘ ใบต่อวิเศษ แล้วให้รับหม้อน้ำเงิน ๓
หม้อน้ำทองขาว ๓ รวม ๖ ใบใส่น้ำต่อขณศรีสยามพมมาคอยรับแขกเมือง
ณโรงช้าง ฅวัน ๒ ๖ ๕ คำ เพลาเช้าให้ทนกำหนด

อนึ่งให้คลังแสงสรรพยทอจ่ายแล้หวาย แล้หางม้า กระบองกลอง
ให้คลังเสื้อหมวกจ่ายกางเกง เสื้อ หมวก ให้คลังวิเศษจ่ายเกยวลาบ
ให้แก่ผู้ตองเกณฑ์ให้พอแต่ฅวัน ๒ ๖ ๕ คำ เพลาบ่าย อย่าให้ขาดได้
ตามรับสั่ง.

หมายรับสั่งที่ ๗
เรื่องจัดการเพิ่มเติม

ด้วยท่านเจ้าพระยาผู้สำเร็จราชการกรมท่า รับพระบรมราชโองการ
ไล่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า ซึ่งส่งไปแต่ก่อนว่า
เซอยอนบวริงแขกเมืององกฤษจะไต่เข้าเผาทลลของ ฯ ในพระที่นั่ง
อมรินทร์วินิจฉัย ๗ ค่ำ เพลาเช้านั้น แจงอยู่ในหมายครั้งก่อน
นั้นแล้ว ยกคนส่งของยังขาดอยู่ให้เติมจนอีกนั้น ให้สนมพลเรือน
รับพวงมาลัยใส่ตลงนำ ๓ หลัง ๓ รวม ๒ พวง รับภักดินแขวนคอ
ท่านข้างในไปแขวนที่โรงพระวิสูตรรัตนกรีน แต่ณวัน ๗ ค่ำ เพลาเช้า
อนึ่งให้ชาวพระอภิมยทกกรซึ่งเกลศยกกราวพระวิสูตรรัตนกรีน ๒
ถือทแทนพระยา ๒ รวม ๔ คน
อนึ่งให้แสงบนคนยกขนค้ายศิลาวางเขียง ๗ ขอก กำนัน ๗ คน
ขนนึ่งหลังข้างทง ๗ ข้างตามรับสั่ง.

หมายรับสั่งที่ ๑๗
เรื่องจัดเรือรับแขกเมือง

ด้วยท่านเจ้าพระยาผู้สำเร็จราชการในกรมท่า รั้งพระบรมราช
โองการใส่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า เจ้าวิศยกอเรือ
เมืองวิสาขซึ่งเป็นใหญ่ในชาติอังกฤษ แต่งให้เซอຍอนบริงเจ้าเมือง
ฮ่องกงผู้สำเร็จราชการฝ่ายเมืองจีน เป็นทูตเข้ามาลำค้ำทางพระราช
ไมตรีณกรุงเทพ ฯ กำหนดเซอຍอนบริงกับขุนนางอังกฤษซึ่งเข้ามา
กับเซอຍอนบริงจะได้เข้าเฝ้าทูลละออง ฯ ออกใหญ่ ๒ ๗ ๕ ค่ำ
ยเถาะยังเป็นฉศกเพลลาเซ้านน เซอຍอนบริงว่าขุนนางอังกฤษซึ่งจะ
เข้าเฝ้าทูลละอองเซอຍอนบริง ๒๓ คน จะขอเรือหลวงข้เขาไปเฝ้านั้น ให้
มหาดไทย กลาโหม พันพุดมอนุราช พันเทพราชเกณฑ์เรือหลวง
เกณฑ์เลขบรรจพลาพายให้ครบกระตงเร่งลงไปรับเซอຍอนบริงกับขุนนาง
อังกฤษที่ตลหลวงนำวิกประยรวงศารามข้เขาเฝ้า แต่ณวัน ๒ ๗ ๕ ค่ำ
ยเถาะยังเป็นฉศก เพลาย่ารุ่งให้พร้อมกัน แลเจ้าพนักงานซึ่งต้อง
เกณฑ์ทงนจกเรือสังไต ตกแต่งเรืออย่างใดจะเป็นสัดก็ว่า ถ้าไม่
เข้าใจให้ไปทูลถามพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท อย่า
ให้ขาดใดตามรับสั่ง.

หมายรับสั่งที่ ๑๗

อธิบายเรื่องเรือรับราชทูต

ด้วยท่านเจ้าพระยาผู้สำเร็จราชการในกรมท่า รัชพระบรมราช
 โองการใส่เกล้า ๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งว่า ซึ่งหมาย
 สั่งไปแต่ก่อนว่ากำหนดคนเซอยอนบริงกียขนนางอังกฤษ ๒๓ คน จะไ้เข้า
 เฝ้าทูลละออง ฯ ออกใหญ่ ๒ ๗ ๕ ค่ำ เพลาเช้า ให้มหาดไทย
 กลาใหม่เกณฑ์เรือหลวง ให้พันพดุมอนราช พันเทพราชเกณฑ์เลข
 บรรจุพลพายให้ครบกระบวนไปรับเซอยอนบริงกียคนหลวงนำวัดประยุรวง
 ศรัทธาม ๒ ๗ ๕ ค่ำ เพลาเช้าให้พอนั้น ความแจ้งอยู่ในหมาย
 แต่ก่อนนั้นแล้ว แต่ความซึ่งว่าให้จกเรือหลวงนั้นหาชดไม่นั้น ให้
 มหาดไทย กลาใหม่เกณฑ์เรือ อสุรวายภักย์ลำ ๑ เรือมังกร ๒ ลำ
 เรือเหรา ๒ ลำ เรือกิเลน ๒ ลำ รวม ๗ ลำ ที่เกณฑ์ลงไปรับเซอยอน
 บริงกียเมืองสมุทรปราการครึ่งก่อน แล้วให้พันพดุมอนราช พันเทพราช
 เกณฑ์เลขลงบรรจเรือ ใส่เสื้อแดง ใส่หมวกแดง ใส่กางเกงแดง
 ให้ครบกระบวนจงทุกลำ ให้คาทหลังคาตอกแต่งเรือทำให้เหมือนอย่าง
 เมื่อดลงไปรับเซอยอนบริงกียเมืองสมุทรปราการ แล้วให้นายเรือจกเสื้อ
 อ่อนปูให้เต็มให้หมอนอิงจงทุกลำ แล้วให้เจ้าพนักงานท่งนเร่งแต่ง
 เรือลงไปรับเซอยอนบริงกียแต่ ๒ ๗ ๕ ค่ำ ขเดาะยังเปนฉศก เพลาเช้า
 ย้ำมองรุ่งให้ทันกำหนด ให้เจ้าพนักงานฟังเอาหมายนั้นเป็นแน่ตามรับสั่ง

หมายเหตุ
 หมายเหตุ ๑๐

เงื่อนไขหนดแขกเมืองเข้าเฝ้า

ด้วยเจ้าพระยาผู้สำเร็จราชการกรมท่า รัยพระบรมราชโองการ
 ไล่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า ซึ่งส่งไปแต่ก่อนว่า
 เชื้อยอนขริงกยชนนาง ทหารแขกเมืองจะเข้าเฝ้าตลอดอง ฯ นั้น ยัด
 กำหนดแขกเมืองจะโตเข้าเฝ้า เฉวน ๑๕ ค่ำ ยัดเอาสัพตศก เพล
 เข้าเป็นแน่แท้ ให้มหาดไทย กลาโหม กรมเสนาบดี พันพมอกราช
 พันเทพราช หมายบอกเจ้าพนักงานซึ่งเกณฑ์กระบวนยกเรือ รัย
 แขกเมืองตามหมายรัยสั่งซึ่งส่งมาแต่ก่อนให้เร่งทั่วทุกพนักงาน แลเข้า
 ราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหาร พลเรือน เจ้าต่างกรม เจ้ายังไม่
 ใดตั้งกรมตามกำหนดจะมุ่งจะห่มนั้นให้เอาตามข้อรัยสั่งเดิม แลผู้ต้อง
 เกณฑ์แต่ก่อนนั้นเตรียมการให้พร้อมจงทุกพนักงาน
 อนึ่งให้สนมพลเรือนรัยพวงมาลัย รัยภักกลืนค้อท่านข้างในไป
 แขนวโรงพระวิสุตรัตนกรีนให้พร้อม อย่าให้ขาดใดตามรัยสั่ง.

หมายรับสั่งที่ ๑๓

เรื่องจัดเรือ ๕ ลำรับแขกเมือง

ด้วยเจ้าพระยาผู้สำเร็จราชการกรมท่า รับพระบรมราชโองการ
 ไล่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า ซึ่งส่งไปแต่ก่อนว่า
 เชื้อยอนยริงกยขนนาง ทหารแขกเมืองจะเข้าเฝ้าทูลละออง ฯ นั้น บัดนี้
 กำหนดแขกเมืองจะโตเข้าเฝ้า ฅวัน ๑๕ ค่ำ ปีเถาะสัปตศกเพลาเช้า
 เปนแน่นั้น ให้นำเวรมหาดไทยหมายบอกล้อมวงซ้ายเรือมั่งกรจำแลง
 ลำ ๑ ล้อมวงขวาเรือมั่งกรแฝดงฤทธิลำ ๑ อาสาใหม่กรมวงซ้าย
 เรือเหราตองลอยสินธุ์ลำ ๑ อาสาใหม่กรมวงขวาเรือเหราสินลาสมท
 ลำ ๑ อาสาวิเศษขวาเรือวาญภักษ์ลำ ๑ รวม ๕ ลำ แลให้ผู้ซึ่งต้อง
 เกณฑ์ทางนรยเลขต่อพันพมอพระราช พันเทพราช มาบรรจพลพายให้
 ครบกระທง แลให้ยกเรือลงน้ำแต่ฅวัน ๑๓ ค่ำเช้า ครนรุ่งชน
 ฅวัน ๑๕ ค่ำ เช้าให้ลดยเรือไปรับแขกเมือง ให้มีเสื่ออ่อนหมอนอิง
 จงทกลำ แต่เรือวาญภักษ์ให้มารับเอาพรมทวงส้มเค็จพระเจ้านองยาเออ
 เจ้าพามหามาตา พลพายไล่เสื่อแคง กางแคงแคง หมวกแคง มุ่งห่ม
 ตามรับสั่งเดิมให้ท่นกำหนดตามรับสั่ง.

หมายรับสั่งที่ ๓๒

เกณฑ์จุกช่องล้อมวงเสด็จวัดอรุณ

ด้วยเจ้าพระยาธรรมาธิกรณ์ รัยพระบรมราชโองการใต้เกล้า ฯ
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า ณวัน ๗ ๑๕ ค่ำ เพลาเช้าเสด็จทาง
 ชลมารคไปทรงปรนนิบัติพระสงฆ์วัดอรุณราชวรารามนั้น เกณฑ์ให้
 เบิกขึ้นหลักทองไปจุกช่องล้อมวง ทางบก กรมกองกลาง ซ้าย ๑
 ขวา ๑ กรมเรือกัน ซ้าย ๑ ขวา ๑ กรมอาสาวิเศษ ซ้าย ๑ ขวา ๑
 รวม ๖ บอง แล้วให้ผู้ซึ่งตองเกณฑ์ทางนเรงเอาขึ้นไปจุกช่องล้อมวง
 ตามตำแหน่งให้ทันเสด็จเหมือนอย่างทุกครั้งตามรับสั่ง.

หมายเหตุ ๑๓

สังกระบวนพยุหยาตราเสด็จวัดอรุณในพิธีสงกรานต์

ด้วยเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี รัยพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า จะเสด็จทางชลมารคเป็นกระบวนพยุห
 ยาตราไปวัดอรุณราชวราราม แขวงเมืองจะโตเขาเผือกตลอดของฯ กำหนด
 ฅวัน ๗๕ ค่ำ ขณะสัปตศกเพลาเช้านั้น ให้มหาดไทย กลาโหม
 กรมพระสัสดี เกณฑ์กระบวนแห่รัยเสด็จวัดอรุณราชวราราม มหาด
 เล็กนั้น เจ้าหมื่น นายเวร จ่า หุ้มแพร รองหุ้มแพร ให้นุ่งผ้ายกใหม่
 นุ่งปม ใส่เสื้อเข้มชาย เสื้ออติตลัต โปกขลิว ขัตตาย แต่เจ้ากรม
 เจ้าหมื่น นายเวร นั้น ให้ใส่หมวกคุ้มขี้ ทขิงไม่มีหมวกคุ้มขี้ให้ไป
 ยมต่อชาวพระมาลาภาษา แต่ข้าทูลลอองฯ ฝ่ายทหาร พลเรือน
 พระยา พระหลวง ทนออกจากเขากระบวนแห่เสด็จ ให้นุ่งสมบักลาย
 ใส่เสื้อเข้มชาย เสื้ออติตลัตชั้นใน เสื้อครยขาวชั้นนอก จงทุกหมู่ทก
 กรม ที่รัยพระราชทานเครื่องยศเจียด กระบี่ ก็ให้เอาตามด้วยจง
 ทุกคน แล้วให้เกณฑ์มหาดเล็ก ๕ เวรเป็นอินทร์พรหม ๑๖ เชิญ
 พระแสงหว่างเครื่องสั้น ๕ ยาว ๖ เจ้าหมื่นเชิญพระแสงนั่งรายต้นตอง
 ในเรือพระที่นั่ง ๕ รวม ๓๐ แต่อินทร์พรหม พระแสงหว่างเครื่องนั้น
 ให้ตามไปรัยวัดอรุณราชวราราม เชิญพระแสงหว่างเครื่องให้นุ่งปม
 ใส่เสื้ออย่างน้อย โปกขลิว แล้วให้เกณฑ์ข้าทูลลอองฯ เป็นคู่เคียง
 เจ้าพระยายมราช เจ้าพระยามหาศรัทธม พระยาสุรเสนา พระยา

มหาอำมาตย์ พระยานครราชสีมา พระยาราชนิกติ พระยาราชนิก
 สุภาวดี พระยาโชฎุกราชเศรษฐี พระยาศรีพิพัฒน์ พระยาสิทธิราช
 ฤทธิไกร พระยามนตรีศรีวิวงค์ พระยารวพงศ์พิพัฒน์ ให้นำงสมบัติน
 ไล่เลือกเสมชานชนใน เลือครุชขาว ไล่ชฎาพอก ให้ไปเตรียมเคียงที่
 พระที่นั่งพุทธศาลทวศอรุณราชวรารามตามกำหนด ให้ยืมชฎาพอกที่ชาว
 พระมาลาภาษา

อนึ่งให้เกณฑ์พาทย์ ๔ สำรับ กลองแขก ๔ สำรับ ขลุ่ยพาทย์จีน
 ๒ สำรับ ขลุ่ยมอญ ๒ สำรับ แตรสังข์ให้พร้อม ไปเตรียมประโคม
 ทวศอรุณราชวรารามให้พร้อม

อนึ่งให้มหาดเล็กรับเครื่องใหญ่น้อยต่อท่านข้างในเชิญไปตามเสด็จ
 ลงเรือพระที่นั่งจงทุกสิ่ง ให้เหมือนอย่างเสด็จออกแขกเมืองจงทุกครั้ง
 แลเจ้าพนักงานทลงเรือพระที่นั่งนุ่งยกใหม่ นุ่งปุ้ม ไล่เลือกอย่างน้อย
 โปกขลยจงทุกคน

อนึ่งให้กรมพระสัสดีหมายบอกเจ้ากรม ปลัดกรมให้ทูลเจ้าต่าง
 กรม เจ้าที่ยังไม่ได้ตั้งกรมไปตามเสด็จนั้น ให้ทรงเขียนทองพนัส
 ไล่เลือกอย่างน้อยสี่ เลือครุชสี่ ให้เอาพานหมากเสวย พระเคา บ้วน
 พระโอษฐ์น้อย จงทุกพระองค์ ทงน้อย่าให้ขาดไ้ตามรับสั่ง.

๒๒๘
 หมายรับสั่งที่ ๑๔

สั่งกระบวนพยุหยาตราเสด็จวัดอรุณ

ด้วยเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี รัยพระบรมราชโองการ
 ไล่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า กำหนดณวัน ๗ ๕ ค่ำ
 เพลาเช้าจะเสด็จทางชลมารคเป็นกระบวนพยุหยาตราไปทรงปรนนิบัติ
 พระสงฆ์ฉันฉลองพระทรายฉะวักอุดรราชวรารามนั้น ให้มหาดไทย
 กลาใหม่ เกณฑ์เรือประต๋น้า ๒ ประเภทหลัง ๒ ไล่เสื่อผ้าแดง มงคด
 แดง กางเกงสำหรับลำ นายเรือไล่เข้มชาย ไล่หมวกคุ้มขี้ เรือนำ
 เสด็จ เรือตามเสด็จ พลพายตามธรรมเนียมให้พร้อมทันกำหนดเหมือน
 อย่างแต่ก่อน

อนึ่งให้พันพดุมอนราช พันเทพราช จ่ายเลขให้แก่ผู้ต๋องเกณฑ์
 เข้ากระบวนให้ครบจำนวนจงทกลำให้เร่งจ่ายให้ทันกำหนด
 อนึ่งให้ชาวพระคลังเสื่อ หมวก อิง จ่ายเสื่อหมวก กางเกง
 อิงให้แก่ผู้ต๋องเกณฑ์ให้พอจงทกลำ

อนึ่งให้ชาวพระอภิมยจกเคเรือของสังลงเรือพระที่นั่งเอกไชย ๓ ลำ
 พักโขก ๓ จามร ๓ ให้นำงุ่มตามเคยให้เร่งไปลงเรือพระที่นั่งให้พร้อม
 รัชเลขต่อพันพดุมอนราช พันเทพราช ๑๗ คนตามเคย

อนึ่งให้เกณฑ์เจ้ากรมไพร่หลวงนั่งกองงูช่ของล้อมองทางน้ำทางบก
 ให้พร้อม

อนึ่งให้หมื่นเทวาทิศจกกลองมโหระทึกลงเรือเอกไชยคู่จกตามเคย
 ให้ทันกำหนด

อนึ่งให้กรมเมือง นครบาลกำกับไล่เรือแพ ทรายหลักคอ แล
 ชาติพ ลักว มนุษย์ ในน้ำบนบกอย่าให้กักขวางทางเสด็จไต่เป็นอันขาด

อนึ่งให้นายเวรกรมวัง นายเวรทนายเลือกไปยกสำรับคาวหวาน
 ถวายพระสงฆ์ฉัน แต่ฉวัน ๓๐ ๕ คำ เพลาเช้า แล้วให้ชาวที่ไปแต่ง
 ที่รับเสด็จให้พร้อม

อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการเอาเสื่อไปปูทางรับเสด็จ แลขุนนาง
 เฝ้าเหมือนอย่างเคย

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภูษาจัดพระเครงของตนลงเรือพระที่นั่งรองให้
 พร้อม ให้เชิญพระกลดไปถวายในเรือพระที่นั่งทรงรับทวงศอรุณให้พร้อม
 เหมือนอย่างเคย

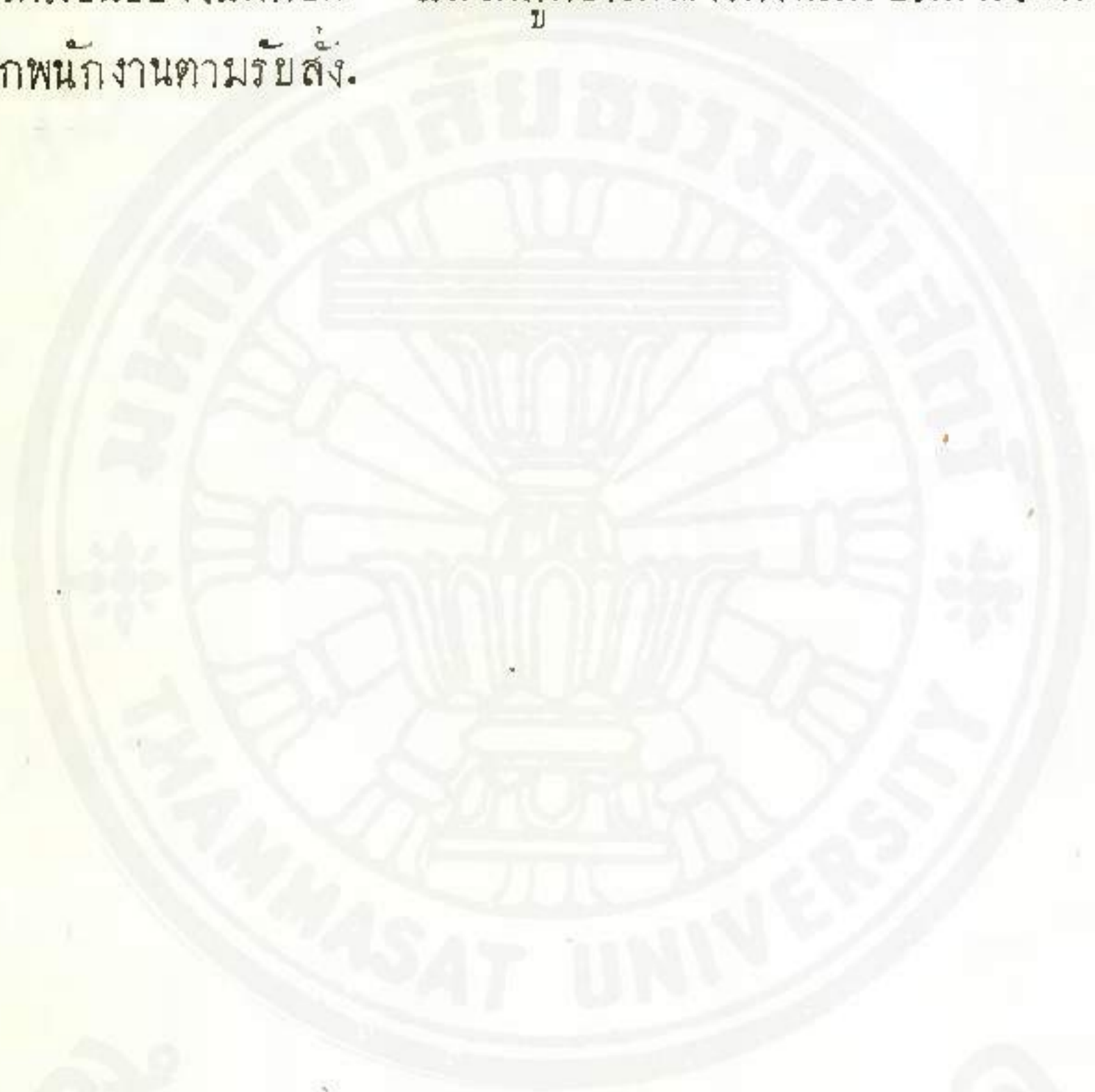
อนึ่งให้มหาดไทย กลาโหม หมายบอกข้าทูลลออง ๆ ผู้ใหญ่
 ผู้น้อยฝ่ายทหาร พลเรือน นำเสด็จตามเสด็จ ให้นุ่งส่มขี้กลาย คาก
 เสื่อครุยขาว

อนึ่งให้กรมพระสัสดีหมายทูลเจ้าต่างกรม เจ้ายังไม่ได้ตั้งกรม
 ชงตามเสด็จ ให้ทรงผ้าเกยวเขียนทองสี ทรงเสื่อครุยสีทกพระองค์

อนึ่งให้กรมแสงในซ้าย เชิญพระแสงไปทอศที่เรือพระที่นั่งให้
 พร้อมตามเคย แล้วให้ส่งพระแสงให้มหาดเล็กสำหรับเชิญนั่งรายคน
 คองเหมือนอย่างแต่ก่อน

อนึ่งให้มหาดเล็กรับพระแสงต่อกรมพระแสงในเชิญลงเรือพระที่นั่ง
 ให้พร้อมตามเคย

อนึ่งให้เกณฑ์คัดเลือกแสงในคดีงานนอกรอบร่างแดง ให้เสนอเสนาภูก
 ลาย ให้ทางกองเกยวลา ย ลงเรือตำรวจลำละ ๒ คน แล้วให้ไปรับ
 ทอศเหมือนอย่างแต่ก่อน แต่ให้ผู้ตองเกณฑ์ทงนเตรียมการให้พร้อม
 ึ่งทุกพนักงานตามรับสั่ง.

เจ้าพนักงานหอสมุด

หมายเหตุที่ ๑๕

เกณฑ์กระบวนแห่พระราชสาส์นไปส่งเรืออังกฤษ

ด้วยพระยารัชมณฑลเทศียร รัยพระบรมราชโองการไล่เกล้า ฯ
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า เชอຍอนบริงแขกเมืองจะไค้กราบ
 ถวายบังคมลาออกไป กำหนดณวัน ๑ ๖ ค่ำ ๕ เถาะสัปัตศก จึงโปรด
 เลเกล้า ฯ ให้มีพระราชสาส์นมอบให้เชอຍอนบริงราชทูตเชิญไปด้วยฉบบ ๑
 พระราชสาส์นใหญ่กำหนดจะไค้ให้ไปส่งณเมืองสมุทปราการลงเรือกำปั่น
 ณวัน ๑ ๖ ค่ำ เผลาเช้านั้น ให้กรมท่าเกณฑ์กระบวนแห่ ยก เรือ
 ให้พร้อมเหมือนอย่างแห่พระราชสาส์นไปเมืองจีนแต่ก่อน กระบวน
 ยกนั้นรัยพระราชสาส์นในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แห่ออกประตูวิเศษ
 ไชยศรี ลงเรือที่ท่าพระ กระบวนเรือพระราชสาส์นลงเรือเอกไชย
 ให้มีเรือตังกู ๑ เร่งเกณฑ์ให้พร้อมจงทุกพนักงานทั้งกระบวนยก
 กระบวนเรือเหมือนอย่างเคยแห่พระราชสาส์นอย่าให้ขาดไค้

อนึ่งให้เรือกราบมิกันยาวาว ๘ วา ๑๐ วา ไปส่งแขกเมือง
 เหมือนเมื่อไปรัย ให้เกณฑ์พระบรมมหาราชวัง มหาศไทย เจ้าพระยา
 นิกรบดินทรลำ ๑ พระยามหาอำมาตย์ลำ ๑ กลาโหม พระยาสุรเสนา
 ลำ ๑ พระยาเทพอรชุนลำ ๑ กรมเมือง พระยายมราชลำ ๑ กรมวัง
 เจ้าพระยาอรรณมาลำ ๑ กรมนา เจ้าพระยาพลเทพลำ ๑ กรมท่าซ้าย
 พระยาไชยกราชเศรษฐีลำ ๑ กรมท่าขวา พระยาจฬาราชมนตรีลำ ๑
 คลังสินค้า พระยาศรีพพัฒน์ลำ ๑ คลังมหาสมบัตี พระยาราชภักดี

ลำ ๓ กรมพระสัสดี พระยาราชนิกูลลำ ๓ ล้อมพระราชวัง พระยา
 เพ็ชรพิไชยลำ ๓ รวม ๓๓ ลำ เกณฑ์พระขรรค์ราชวัง กลาโหม พระยา
 เสนาภูเขศรีลำ ๓ กรมเมือง พระยาพิไชยบุรินทร์ลำ ๓ กรมวัง
 พระยามณฑลไชยบาลลำ ๓ กรมนา พระยาเกษตรรักษาลำ ๓ กรมท่า
 พระยาราชานุประภิชฐ์ลำ ๓ คลังมหาสมยัต พระยาศิริไสสวรรค
 ลำ ๓ รวม ๖ ลำ รวมทั้งสิ้น ๓๘ ลำ ทั้งนี้ ให้บรรจพลพายให้ครบ
 กระทง แล้วให้มนายกำกับไปคนหนึ่ง เรือนนใหญ่เสือ ๒ พรอม มีเขาะ
 มีหมอน ให้พร้อมงทุกลำ ลอยไปคอยรับแขกเมืองแต่เพลาขำรุ่ง
 ลงไปส่งให้ถึงเมืองสมุทรปราการ

อนึ่งให้พันพมอุนราช พันเทพราช จำเลขให้บรรจเรือรูปสัตว์
 ให้เต็มทั้ง ๘ ลำ พลพายให้ครบกระทง เร่งจ่ายให้แต่ฉวัน ๘ ๖ ค่ำ
 ๕๕ ทงนอย่าให้ขาดไคตามรับสั่ง.

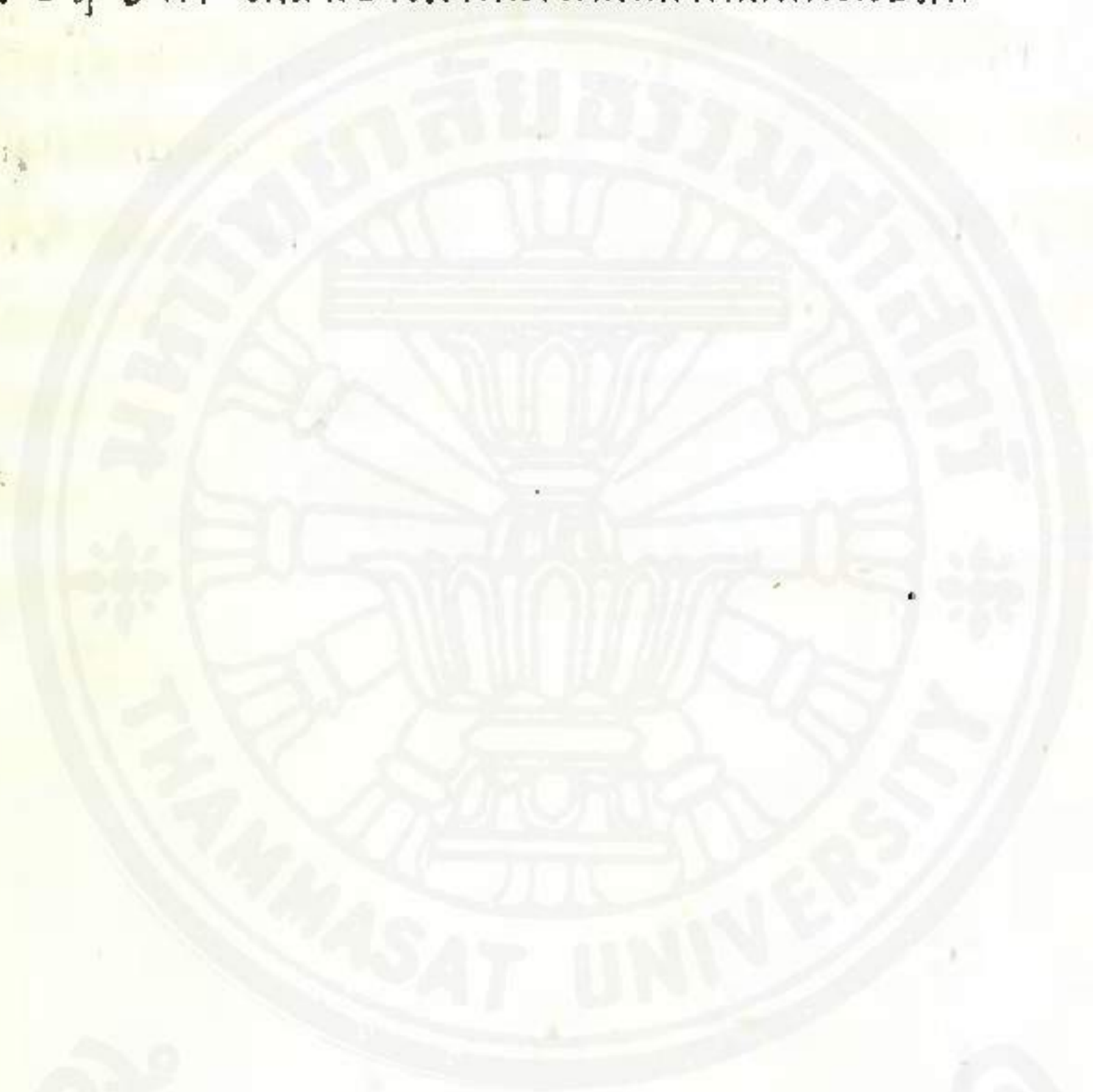
หมายรับสั่งที่ ๑๒

เกณฑ์กระบวนแห่พระราชสาส์นไปส่งเรืออังกฤษ

ด้วยพระรักษมณเฑียร รัชพระบรมราชโองการใส่เกล้า ๆ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งว่า เชอขอนบริงแขกเมืองจะได้กราบถวาย
บังคมลาออกไป ฅวัน ๖ ๖ คำ ข้เถาะสี่ตศก จึงโปรดเกล้า ๆ
ให้มีพระราชสาส์นมอบให้เชอขอนบริงราชทูตเชิญออกไปด้วย ขยข้หนึ่ง
พระราชสาส์นลง เรือเอกไชย ณ ประตท่าพระ แห่ลง ไปส่งลง เรือ กายัน
ณเมืองสมุทรปราการ แลเรือรูปสัตว์ ๗ ลำ นนรบแขกเมืองเชคตฝรั่ง
ริมวัดประยรวงศ์ลง ไปส่งณเมืองสมุทรปราการ ให้นำเรือมารับเลข
ค่อพันพุดมอนราช พันเทพราช มาบรรพผลพายให้ครบกระตงนั้น ให้
นายเวรมหากไทยหมายบอกนายเรือ เรือรูปสัตว์รบต กรมอาสาวิเศษ
ขวา เรือวายภักษ์ลำ ๓ ผูกม่านทอง อาสาใหม่กรมวังซ้ายเรือเหราลำ ๓
ผูกม่านเขียวบังสาค อาสาใหม่กรมวังขวาเรือเหราลำ ๓ ผูกม่านเขียว
บังสาค ล้อมพระราชวังซ้ายเรือมังกรลำ ๓ ผูกม่านลายวิลาศ ล้อม
พระราชวังขวาเรือมังกรลำ ๓ ผูกม่านลายวิลาศ ให้คาคสีหลังคา ข้เสื้อ
อ่อน พรหมเขียว หมอนอิง พลพาย ใต้เสื้อ ใต้หมวก ใต้กางเกง
แต่งตัวตามเคยจงทุกลำ เรือตงแห่พระราชสาส์น เรือตงกองกลาง
ซ้ายลำ ๓ ขวาลำ ๓ รวม ๒ ลำ ให้คาคสีหลังคาให้เอาสีใหม่คาค
ผูกภู่านำไขนให้พร้อมงามค้ ให้มีนายเรือสำหรับลำ ๓ ละคน ให้รับ
กลองชนะลำละ ๕ ใบ ให้มีธงข้ก่น่าก่นยาลำละ ๒ ค่น พลพายใส่

เสื่อแดง หมวกแดง กางเกงแดง งามทุกคน แลให้ผู้ซึ่งต้อง
 เกณฑ์ทางนมาคอยเตรียมบริบท มาคอยเตรียมแก่พระราชสาสน์ แต่
 ฌวัน ๕ ๖ ๗ คำ เพลาเข้าโมงหนึ่งให้ทันกำหนดตามบริบท.

สำนักหอสมุด

หมายเหตุ ๑๗

ส่งกระบวนแห่พระราชสาส์นไปส่งเรืออังกฤษ

ด้วยพระยารักษ์มณฑลเชียร รัยพระบรมราชโองการใส่เกล้า ๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งว่า หมายส่งมากรมทำให้หมายเกณฑ์ กระบวนแห่พระราชสาส์นซึ่งมีออกไปถึงพระนางเจ้ากรุง ลอนดอน ซึ่งเป็นใหญ่ในชาวอังกฤษเป็นกระบวนทางบก ทางเรือ เหมือนอย่างแห่พระราชสาส์นไปเมืองจีนนั้น กำหนดจะขอยอนขริงจะได้กราบถวายบังคมลา ล่องจากกรุง ๆ ๗ วัน ๗ ๖ คำ บ้เกาะสี่ทิศก เพลาเช้าโมงหนึ่งนั้น ให้มหาดไทย กลาโหม เกณฑ์เรือเอกไชยสำหรับใส่พระราชสาส์น ๓ ลำ เรือคิงเป็นคู่ชัก ๒ ลำ ให้จัดแจงตกแต่งเหมือนกระบวนเสด็จ เรือคิงนั้นให้รับมโหรีทักกลางเรือด้วย ให้ผู้ตองเกณฑ์เรือรับเลขค่อพันพม อุนราช พันเทพราช ขรรจุพลพายใส่เสื่อแดงหมวกแดง ลงเรือเอกไชย ลงเรือคิงให้ครบกระบวน ให้มาคอยเตรียมแห่ณประตูท่าพระ รัยพระราชสาส์นลงไปส่งณเมืองสมุทปราการ ถ้าพระราชสาส์นลงเรือเอกไชย แล้ว ให้เรือเอกไชยคอยรับอาลักษณ์ รัยขกลอง รัยแตรสังข์พร้อม แล้วจึงให้ออกเรือ

อนึ่งให้ ๕ คำรัยพระราชยานค่อพันเงินองค์ ๓ ยี่มพรมน้อยค่อ พระคลังพิมาณอากาศ ๓ แล้วให้ไปรัยเลขค่อพันพม อุนราช พันเทพราช มาใส่เสื่อแดง หมวกแดง กางเกงแดง ห้ามพระราชยานไปรัยกลอง

พระราชสาส์นณพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม   แห่ออกประตู
 วิเศษไชยศรีลงประตูท่าพระ

แล้วให้มหาดไทย กลาโหม เกณฑ์หลวง ชุนหมื่นเป็นคู่แห่
 เกินเท้า มุ่งสมบกปลาย ไล่เสื่อครุย ลำพอกขาว แห่น้ำ ๓๐ แห่
 หลัง ๒๐ รวม ๕๐ คู่ ให้เกณฑ์ไพร่ไล่เสื่อแดง หมวกแดง กางเกง
 แดง ถอดนแห่น้ำ ๒๐ ถอดองแห่น้ำ ๒๐ แห่หลัง ๓๐ รวม ๕๐ คู่ แล้ว
 ให้เกณฑ์ขบคน ๓ แตรงอน ๓ คู่ แตรฝรั่ง ๒ คู่ กลองชนะ ๓๕ คู่
 ฆ้อง ๓ สังข์ ๓ มโหรีทัก ๒ สำหรับ ไล่เสื่อแดง หมวกแดง
 กางเกงแดง คอยรับแห่ที่ประตูวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ออกประตู
 วิเศษไชยศรีไปประตูท่าพระ

อนึ่งให้พันทองรับเลขคี่พันพุดมอนุราช พันเทพราช มาแต่งตัว
 ตามเคย เชิญเครื่องสูงแห่น้ำ ๖ แห่หลัง ๕ รวม ๓๐ องค์

ให้ชาวพระมาลาภูษาเชิญพระกลดองค์ ๓ ไปกั้นพระราชสาส์น
 ครั้นคู่แห่พร้อมแล้วให้อาลักษณ์เชิญกลองพระราชสาส์นทรงเหนือพระ
 ราชยาน เขาค้ายคิยผูกให้มันคงอย่าให้โคลงได้ ให้กรมพระอาลักษณ์
 เดินเคียงพระราชยานข้างละ ๒ คน ถ้าพระราชสาส์นลงเรือเอกไชย
 แล้วให้ขบกลองแตรสังข์ลงเรือเอกไชย ขบคน ๓ กลองชนะ ๕ คู่ แตร
 งอนคู่ ๓ แตรฝรั่งคู่ ๓ สังข์คู่ ๓ ประโคมพระราชสาส์นลงไปถึง
 เมืองสมุทรปราการ

อนึ่งให้กรมพระตำรวจนำ ๘ กรม จัดหัวหมื่นตำรวจถือหวายแห่
๒๐ คน ให้เตรียมแห่ทิวศพระศรีรัตนศาสดาราม แห่เรือประคองท่าพระ
แลให้อาลักษณ์เฝ้ารักษาพระราชสาส์นไปด้วย ๒ คน

อนึ่งให้พันพมอกราช พันเทพราช จ่ายเลขให้หลวงราชมานู
ตกลองชนะ ๓๐ ให้บรรจเรือเอกไชย เรือคิงให้ครบกระตง ให้พันทอง
เชิญเครื่องสูง ๓๐ ให้เสด็จารวพหามราชยาน ๔

ให้เกณฑ์หัดแสงบันจ่ายบนคานศิลาให้คู่แห่ ๔๐ ขอก ให้กรม
พระกลาโหมจ่ายเสอแดง หมวกแดง กางเกงแดง อังเงินให้ฝพาย
ให้คู่แห่ ให้พันเงินจ่ายพระราชยานให้เสด็จารวองค์ ๓ ให้คลังพิมาน
อากาศจ่ายพรมน้อยให้เสด็จารวพพระราชยานผืน ๓

แลให้ผู้ตองเกณฑ์ทงนเร่งจัดแจงถวามาเตรียมแห่พระราชสาส์น
ให้พร้อม ให้เร่งแห่พระราชสาส์นลงเรือ แต่ฉวัน ๒ ๗ ๖ ค่ำ เพลาเช้า
ให้ทันเซอขอนบริงล่องจากกรุงเทพ ฯ

อนึ่งซึ่งสั่งไปแต่ก่อนว่า ให้เกณฑ์เรือแห่พระราชสาส์นลงไปส่ง
เซอขอนบริงณเมืองสมุทรปราการ ฉวัน ๒ ๗ ๖ ค่ำนั้น เลื่อนไป
ฉวัน ๗ ๖ ค่ำ บิเถาะลัพท์ศก เพลาเช้าโมงหนึ่ง ให้เจ้าพนักงาน
ผู้ตองเกณฑ์พงเอาหมายรับสั่งฉบับเป็นแน่ อย่าให้ขาดไต่ตามรับสั่ง.

หมายรับสั่งที่ ๑๘

จะเสด็จลงประทับตำหนักน้ำให้แขกเมืองทูลลา

ด้วยเจ้าหมื่นสรรเพชญ์ภักดี รัยพระบรมราชโองการใส่เกล้า ๆ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งว่า ณวัน ๕ ๗ ๖ ค่ำ เพลาเช้าโมงหนึ่ง
จะเสด็จออกบนพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ส่งพระราชสาส์นบนเกย แล้วจะ
เสด็จไปพระตำหนักน้ำทอดพระเนตรกระบวนแห่ โปรดเกล้า ๆ สั่งให้
เจ้าพนักงานแฉะเรือเชอยอนบริงเขาทแพลอย แล้วให้เจ้าพนักงานพา
เชอยอนบริงเขาเผาทพระตำหนักน้ำ จะพระราชทานของให้เชอยอนบริง
นั้น ให้มหาดเล็กรับของต่อท่านข้างในที่จะพระราชทานเชอยอนบริงลง
ไปเตรียมทพระตำหนักน้ำแต่เพลาเช้าโมงหนึ่งให้พร้อม

อนึ่งโปรดเกล้า ๆ สั่งว่า การที่จะแห่พระราชสาส์น ณวัน ๕ ๗ ๖ ค่ำ
เพลาเช้าโมงหนึ่งนั้น ให้เจ้าพนักงานผู้ติดต่อเกณฑ์ทุก ๆ พนักงาน
ตระเตรียมไว้ให้พร้อมแต่เพลาย่ำรุ่งอย่าให้ขาดได้ ถ้าเจ้าพนักงานจะ
ขาดข้อสงสัยช่วยการงานสิ่งใด ห้ามมิให้กราบทูลฉลอง โปรดเกล้า ๆ
ให้ไปทูลถามพระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท พระเจ้าน้อย
ยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรจักรธรรมาภาพ สมเด็จพระเจ้าน้อยยาเธอ เจ้าฟ้า
มหามาลา ทั้ง ๓ พระองค์นั้น ให้มหาดไทย กลาโหม หมายบอก
เจ้าพนักงานซึ่งส่งมาทงนี้ให้รู้ทั่ว อย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง.